

Артюхова Інга Валентинівна,
к.е.н., доцент
кафедри економіки підприємства

339.226

СТАН ІНФРАСТРУКТУРИ ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦТВА В КРИМУ

Інноваційна активність характерна переважно для великих підприємств, тому що вони мають можливість використання коштів для реалізації масштабних інновацій, окрім цього у структурі підприємств такого типу зазвичай є власні наукові й проектно-конструкторські підрозділи. Однак, адекватними умовами для впровадження інновацій володіють малі підприємства й середнього типу, оскільки їм легше мінімізувати витрати й регулювати чисельність, домагаючись адекватного обсягу завантаження потужностей. Підприємництво є однією із опор, на яких базується стабільне зростання національної економіки, тому у високорозвинених країнах величезна увага приділяється його динамічному розвитку шляхом інтенсивної розробки та впровадження інновацій, а для цього потрібна відповідна інфраструктура.

Ця проблема зазначена у законодавстві, наприклад у Господарському кодексі України (ст. 42) [1], щодо розвитку АР Крим у виданнях [2,3], де пояснюються принципи побудови інфраструктури підтримки інноваційної діяльності підприємництва Криму; у наукових виданнях Варналія З.С. [4], Гриньової В.М. [5], Гляш О.І. [6], Андросової О.Ф. [7] мають окремі рекомендації щодо вдосконалення системи, що аналізується.

Мета даної статті – дослідити принципи формування інфраструктури підтримки інноваційної діяльності підприємництва, а також проаналізувати її стан.

В вітчизняній та зарубіжній науковій економічній літературі широко представлені результати досліджень різних аспектів внеску малого підприємництва в процеси зростання національних економічних систем. Підсумовуючи висновки дослідників, зупинимось на розгляді інноваційного аспекту питання. По-перше, малий бізнес демонструє виключно високу новаторську активність і є незамінним компонентом національних інноваційних систем, що виконує функції на початкових стадіях інноваційного циклу. Так, згідно зі статистичними даними, представники сектору малого бізнесу є авторами переважної більшості (до 95%) нововведень, що реалізуються в розвинутих економічних системах. Цей факт має важливе значення, адже доведено, що приріст ВВП розвинених країн на сучасному етапі здійснюється саме за рахунок використання нововведень [8]. По-друге, зі становленням національних інноваційних систем малий бізнес починає відігравати вагомий роль у виникненні і становленні галузей перспективних технологічних укладів, що визначатимуть конкурентоспроможність національної економічної системи у майбутньому. Так, наприклад, галузі п'ятого технологічного укладу пройшли зародження і початковий розвиток саме в середовищі малих високотехнологічних фірм. Як свідчать дані статистики, в США близько 90% програмного забезпечення комп'ютерної техніки створено саме малими фірмами [8]. По-третє, малий бізнес відіграє роль середовища виникнення великих корпорацій, що визначатимуть темпи розвитку економіки у перспективі. Так, наприклад, з фірм малого бізнесу розвинулись такі всесвітньо відомі корпорації, як "Вольво", "Сааб", "Майкрософт", "Диджитл екуїпмент", "Джинентек" тощо. По-четверте, малий бізнес завойовує ключові позиції на ринку споживчих товарів за рахунок використання притаманної йому прикладної інноваційності, невеликих обсягів виробництва та близькості до споживача. Саме ці особливості надають можливість малим фірмам швидко реагувати на зміни попиту окремих споживачів, модифікуючи власну продукцію, що є неможливим для відносно інерційних великих компаній. Так, за статистикою, обсяги виробництва індивідуалізованої продукції, що виготовляється в кількості від 50 до 300 виробів, в США, країнах Західної Європи та Японії, складають близько 80% [4]. Отже, найчастіше розвиток відповідного сегменту споживчого ринку ініціюється саме малим бізнесом. З вищенаведеного випливає висновок про те, що

представникам малого бізнесу більшою мірою, ніж представникам інших секторів економіки, притаманна схильність до інноваційної активності.

Рівень розвитку підприємницького сектору характеризують статистичні дані. За підсумками 2010 року на території Автономної Республіки Крим зареєстровано 111 тис. підприємців - фізичних осіб, що на 4 тис. чоловік, або на 3,8 % більше, ніж в 2009 році. Кількість малих підприємств в АР Крим в 2010 році досягла показника 2007 року й склала 18,4 тис.од. (рис.1) [8].

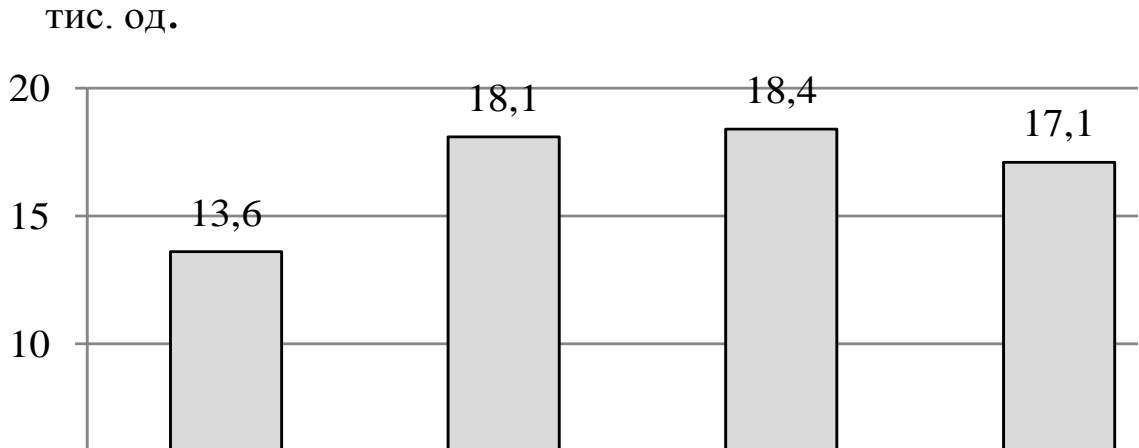

Рис.1. Кількість малих підприємств в АР Крим, тис. од.

У 2010р. у порівнянні з попереднім роком відбулося зниження рівня активності практично у всіх складових соціально-економічної активності регіонального комплексу. При цьому найбільше скорочення спостерігалось по показниках ділової активності: інвестиційної активності регіону (на 34,1%), інноваційної активності (на 33,7%), економічної активності населення (на 25,6%), активність фінансової сфери (на 25%). Якщо розглядати показники частки продукції малих підприємств у загальних обсягах виробництва продукції у тенденції, можна спостерігати, що показник знижується протягом 2006-2009р.р. (рис.2), що в цілому негативно характеризує ситуацію. Найбільша питома вага - 44,5% - у 2009р. й 55,4% - у 2008р. доводився на малі підприємницькі структури, що здійснюють операції з нерухомістю, що надають послуги оренди, що займаються інжинірингом і наданням послуг підприємцям [9]. А найменший - відповідно по роках - 6,1% й 6,5% - на підприємства, що здійснюють діяльність по охороні здоров'я й наданню соціальної допомоги.

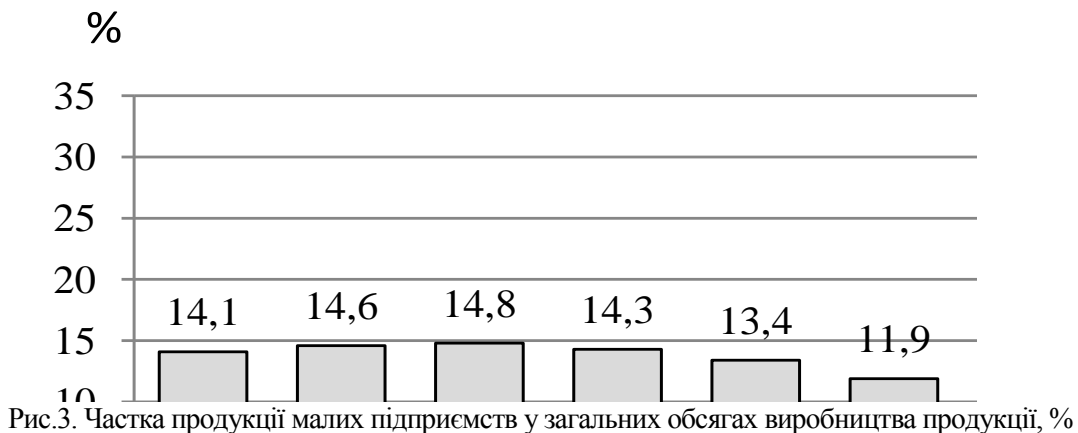

Рис.3. Частка продукції малих підприємств у загальних обсягах виробництва продукції, %

Найбільш прибутковою у 2010 р. була сфера освіти, у якій 71,6% підприємств одержали позитивний фінансовий результат від звичайної діяльності. Така особливість характерна на протязі аналізованого періоду – за останні три роки найбільша питома вага прибуткових підприємств (в середньому 69,7%) функціонували саме в цій сфері. Найменша частка прибуткових підприємств у 2010 р. визначена у сферах операцій з нерухомістю, інжинірингу й надання інших послуг

підприємцям. Хоча, в той же час, саме ці підприємства у 2010р. отримали найбільшу в абсолютному вираженні суму прибутку – 181, 1 млн. грн.. проти 2,3 млн. грн., отриманих у результаті звичайної діяльності суб'єктами малого підприємництва сфери освіти [10, с.24].

У структурі операційних витрат підприємств малого бізнесу домінували витрати на товари й послуги, придбані для перепродажу без додаткової обробки. У 2010 р. їхня частка склала 52,6%, а у 2009р. й 2008р. - до 52,8%. Найменша питома вага склали відрахування на соціальні заходи - відповідно по роках - 2,6%, 2,4%, 2,2%. Найбільш матеріалоємним протягом усього аналізованого періоду є будівництво. Частка матеріальних витрат на малих підприємствах даного виду економічної діяльності на рівні 67,1%. Найменш матеріалоємною є діяльність, пов'язана з торгівлею, ремонтом автомобілів, побутових виробів і предметів особистого користування, із середньою питомаю вагою матеріальних витрат - 2,9%. Частка найманих робітників малого бізнесу у загальній чисельності найманого персоналу, зайнятого на всіх кримських підприємствах у 2008-2010р., зростає з 30,0% до 33,4% [2, с.2]. Для ефективного здійснення інноваційної діяльності та реалізації нововведень формується інноваційна інфраструктура.

Інфраструктура підтримки інноваційної діяльності підприємництва Криму станом на кінець 2011р. складається з наступних елементів: 22 бізнес-центра; 5 бізнес-інкубатори, 57 небанківських фінансово-кредитних установ (43 кредитні спілки), 47 інформаційно-консультаційних центрів, серед них й громадські організації, на меті яких взаємоузгодження дій й пошук шляхів активізації інноваційної діяльності. Інформацію про напрямки діяльності таких організацій на території Криму згруповано у табл. 1.

Таблиця 1

Громадські організації інформаційної підтримки інноваційного підприємництва, що діють у Криму

№	Назва, рік створення	Мета й напрямки діяльності
1.	Кримське республіканське відділення Українського союзу промисловців і підприємців, 1996.	Захист і відстоювання інтересів вітчизняних товаровиробників; участь в удосконалюванні нормативно-правової бази, що стосується підприємницької діяльності; формування в АРК сприятливого інвестиційного кредитно-фінансового клімату, підтримка підприємницької ініціативи; інформаційно-аналітична і консалтингова діяльність.
2.	Торгово-промислова палата Криму, статус регіональної ТПП отримала з 1995	Створення сприятливих умов для підприємницької діяльності; всебічного розвитку підприємництва, науково-технічних і торговельних зв'язків між підприємцями Криму, України й зарубіжних країн.
3.	Кримський республіканський Центр підтримки реформ, 2007.	Об'єднання членів Центра для розробки й реалізації проєктів, ініціатив, програм, спрямованих на актуалізацію соціально-економічного потенціалу АРК, сприяння здійсненню професійної, підприємницької, дослідницької й наукової праці Центра в сфері економічних перетворень.
4.	Громадська організація «Бізнес-інкубатор» кийського району м.Сімферополь, 2005	Захист інтересів членів організації, підготовка пропозицій по вдосконалюванню законодавчої й нормативно-правової бази в сфері підприємництва. Надання консультаційної й іншої допомоги суб'єктам господарювання Криму.
5.	Громадська організація «Слоу Фуд Крим», 1998	Популяризація нових видів туризму, зокрема, сільського, екологічного й етнотуризму; сприяння в розвитку соціальної сфери села; надання інформаційної, консультаційної методичної підтримки суб'єктам господарювання.
6.	Фонд підтримки підприємництва АРК, 2002	Сприяння реалізації державної політики підтримки малого підприємництва за допомогою залучення й ефективного використання фінансово-економічних і науково-технічних ресурсів; надання фінансово-кредитної підтримки .
7.	Асоціація фермерів і хліборобів Криму, 1991	Сприяння раціональному природокористуванню, збереженню земельних ресурсів і навколишнього природного середовища; розвиток сільськогосподарської кооперації.
8.	Міська Євпаторійська Бізнес-Асоціація, 2009	Забезпечення волі конкуренції при використанні винятково етичних норм ведення бізнесу, дружнього регуляторного середовища й сприятливого інноваційного й інвестиційного клімату в регіоні.

Джерело: систематизовано на основі [2]

На території АР Крим діють ряд вітчизняних й зарубіжних програм, які спрямовані на підтримку, у т.ч. фінансову, розвитку науки й інноваційної діяльності малих підприємств (табл. 2). Окрім цього, з метою «проведення глибоких й систематичних змін» розроблено стратегію економічного й соціального розвитку АР Крим на 2011-2020р.р [3].

Проекти й Програми спрямовані на підтримку розвитку науки й інноваційної діяльності малих підприємств в АР Крим

№	Назва програми, проекту, країни-організатори	Напрямки діяльності
1.	Проект GTZ «Сприяння економічному розвитку й зайнятості»	Допомога малим і середнім підприємствам, інноваційним фондам методом розробки регіональних підходів і концепцій, спрямованих на розвиток конкуренції
2.	Сьома рамочна програма європейського союзу (РП7/FP7)	Фінансування наукових досліджень і науково-прикладних проектів в області охорони здоров'я, біотехнології, сільського господарства, інформаційних і комунікаційних технологій, енергетики й альтернативних джерел енергії, авіонавтики, безпеки..
3.	Програма COST - Європейське співробітництво в сфері науково-технологічних досліджень	Покликана сприяти зміцненню Європейського співробітництва в області наукових досліджень і технології. Спрямована на некомерційні фундаментальні науки: хімія, фізика, лісове господарство, медицина, навколишнє середовище, міське господарство й ін.
4.	Програма EUREKA- європейське агентство по наук.співробітництву (Франція, Німеччина)	Спрямована на інноваційні проекти, тісно пов'язані з ринком - це виробництво нової продукції, нової технології й послуг .
5.	Програма «Еразмус Мундус»	Фінансування наукової праці складається в наданні стипендій на викладацьку й дослідницьку діяльність у Європі.
6.	Програма VISBY	Сприяє посиленню співробітництва між організаціями системи вищого утворення й науково-дослідних установ Швеції, Білорусії й України
7.	Програма GNRS, Національний центр наукових досліджень Франції	Фінансує проведення наукових досліджень, у т.ч. для забезпечення соціального, культурного й економічного розвитку суспільства; сприяння поширенню результатів дослідження.
8.	УНТЦ. Програма українського науково-технологічного центра	Підтримує науково-дослідну діяльність українських учених й інженерів, що раніше працювали в оборонній промисловості.
9.	Проект ЄС «Розвиток фінансових схем й інфраструктури для підтримки інновацій в Україні»	Надання сприяння Венчурних фондів в Україні, підтримка Державного агентства України по інвестиціях і розвитку; підтримка розвитку двох Гарантійних фондів

Джерело: систематизовано на основі [3]

Заходи, що визначені на ближні роки, в тому числі в межах операційного плану по реалізації стратегії економічного й соціального розвитку АР Крим на 2011-2013 р.р. дозволять виробити посилки для подальшого розвитку бізнесу у пріоритетних галузях економіки, розвинути інфраструктуру підтримки інноваційного підприємництва, активізувати підготовку управлінських кадрів. За цих умов інноваційна стратегія як така, що за визначенням веде до підвищення рівня прибутковості підприємств, може стати реальним полем для багатогранної співпраці держави і бізнесу. Застосування зазначеної підтримки має ґрунтуватися на принципах адресності, контрольованості, конструктивності, вимірюваності, ефективності.

Література

1. Господарський кодекс України. - Х.: ТОВ «Одісей», 2008. - 240 с.
2. Малий бізнес в Автономній республіці Крим: можливості й перспективи/ Міністерство економічного розвитку й торгівлі АРК., м. Сімферополь: «Пірит», 2010.- 28с.
3. Збірник матеріалів з питань фінансової підтримки інноваційної діяльності. Міністерство АРК, Сімферополь: Колор-Принт, 2010.- 90с.
4. Варналій З.С. Державна регуляторна політика в сфері малого підприємництва : монографія / Варналій З.С., Кузнецова Й.С. - К.: НАН України. Ін-т екон. прогноз., 2002. - 104с.
5. Гриньова В. М. Соціально-економічні проблеми інноваційного розвитку підприємств: монографія./ Гриньова В. М., Козирева О. В. - Х.: ВД «ІНЖЕК», 2006. - 192 с.
6. Іляш О. І. Інвестиційно-інноваційна активність малих підприємств./ О. І. Іляш, Ю. Б. Клепкова, К. Ю. Чергава //Науковий вісник НЛТУ України. - 2009. - Вип. 19. - С. 3-6.
7. Андросова О.Ф. Трансфер технологій як інструмент реалізації інноваційної діяльності: монографія / Андросова О.Ф., Череп А.В.- К.: Кондор, 2007. - 356с.
8. Келле В. Держава в сфері інновацій / В. Келле // Вільна думка - XXI. - 2002. - № 9. - С.43-55.
9. Статистичний щорічник Автономної Республіки Крим за 2010 рік/ За ред.. Пітюренко О.І.- Гол. Управ. Стат. в АРК, 2011.- 553с.
10. Актуальні питання розвитку підприємництва: матеріали конфер.- Сімферополь: Минэконом АРК, 2011. -151с.

Рецензент д.е.н., професор С.П. Наливайченко